

3. Li Mei, Chen Youhua. Some Thoughts on the Digital Divide [J]. *Population and Society*, 2022, 38 (01): 9–17.

4. China Central Committee for Network Security and Informatization. "The 14th Five-Year Plan for National Informatization [EB/OL]. [2021-12-21]. http://www.cac.gov.cn/2021-12/27/c_1642205314518676.htm

5. Chen Li. (2016). The innovative nature and change trend of "Internet plus education". *Distance Education Journal* (04), 3-8. doi: 10.15881/j.cnki.cn33-1304/g4.2016.04.001

6. Sun Tian Linzi. (2021). On the Possibility of Technology for Good – The Logical Starting Point of Artificial Intelligence Education Ethics Exploration of Higher Education (05), 34–38.

УДК 331.526

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-284-8-56>

Яценко Л. Д.

ORCID: 0000-0001-7686-3812

головний консультант відділу соціальної стратегії

центру економічних і соціальних досліджень

Національний інститут стратегічних досліджень

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ В КНР: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: ринок праці, безробіття, робочі місця, державна політика.

В системі координат епохи глобалізації та сучасних світових процесів Китайська Народна Республіка (КНР), формуючи конкурентні переваги і використовуючи передовий міжнародний досвід на користь розвитку економіки країни, забезпечила вражаюче зростання. Важливим елементом економічної системи є ринок праці, що є відображенням стану економічної системи країни та від його ефективності і стабільності залежить добробут та якість життя населення, міцність фундаменту відтворення робочої сили.

Сучасній моделі ринку праці КНР притаманні характерні риси, якими є: трьохсекторність, представлена державними, приватними і сільськогосподарськими підприємствами; унікальність системи реєстрації домогосподарств; відсутність профспілок у державному секторі і повна відсутність правового регулювання у приватному

секторі; чітке планування, встановлення чітких цілей та контролю за їх виконанням. При цьому у трьох секторах відсутній єдиний підхід до оплати праці, соціального забезпечення, забезпечення умов праці, відбору персоналу та перенавчання [1, 2, 3].

За чисельністю робочої сили, як і за кількістю населення, КНР залишається світовим лідером, у 2020 році кількість робочої сили країни склала 778 млн осіб (довідково: в Індії – 442 млн осіб, США – 145 млн осіб, Індонезії – 102 млн осіб) [4]. В останні десятиріччя в країні активно реалізуються заходи державної політики, спрямовані на вирішення проблем на вітчизняному ринку праці. Зокрема, в 2002 році в країні була офіційно затверджена активна національна політика зайнятості. В окремі роки в цей період державна політика була зосереджена на підтримці підготовки та перепідготовки працівників, сприяттві молодіжної зайнятості, протидії негативного впливу на ринок праці наслідків світової фінансової кризи та кризи, пов'язаної з поширенням пандемії коронавірусу, розвитку підприємництва, нових пріоритетів у сфері зайнятості, що передбачало реалізацію нових стратегій навчання, розвитку в майбутніх робітників «soft-skills», та на створення робочих місць нової якості.

В державному плані на 2021–2025 рр. задекларовано основними цілями постійне розширення можливості працевлаштування та покращення якості зайнятості, сприяння розвитку ринкової системи людських ресурсів, підвищення трудових доходів, удосконалення інституту державної служби зайнятості.

Офіційна статистика свідчить про дієвість політики зайнятості в КНР. Уповодж останнього десятиліття ринок праці КНР характеризується невисоким рівнем безробіття, значним рівнем зайнятості, зростанням трудових доходів та продуктивності праці, зміною структури та якості зайнятості. Зокрема, рівень безробіття тривалий період утримується на рівні біля 4%. Навіть у роки світової фінансової кризи рівень безробіття в країні зростав не більше, ніж на 0,3% та після спадної тенденції показника в період 2014–2019 рр., внаслідок чого було досягнуто рівень 3,62%, в період розгортання корона кризи на ринку праці збереглась відносна стабільність.

Політика розширення та стабілізації зайнятості, що реалізувалась в КНР до початку коронакризи, шляхом сприяння професійному навчанню, субсидування підприємництва, стимулювання створення робочих місць тощо, в період розгортання пандемії стала пріоритетною. З огляду на погіршення ситуації у сфері зайнятості у першому кварталі 2020 року в державі була задекларована ціль щодо створення 9 мільйонів робочих місць протягом року [5]. Варто відзначити, що про результативність державної політики в частині досягнення поставлених

цілей свідчать наступні результати: у 2020 році КНР було створено 11,86 мільйона нових робочих місць, що значно перевищило заплановані 9 мільйонів місць, тобто, план був виконаний на 131,8%.

В КНР, як і в більшості країн світу нагальною залишається проблема молодіжного безробіття. Зокрема, рівень безробіття в цій країні у віковій категорії 16–24 роки в останнє десятиріччя становить більше 10%, тоді, коли цей показник серед осіб 25–59 років, що складає вагомішу частину ринку праці, був близьким до 4% [6].

Зі збільшенням кількості випускників вищих навчальних закладів в КНР після прийнятого у 1999 році державного рішення щодо щорічного збільшення кількості студентів на 10%, чого потребувала стрімко прогресуюча економіка, політика зайнятості молоді, особливо випускників вищих навчальних закладів, в країні набула пріоритетності. Головні заходи такої політики спрямовані на стимулювання працевлаштування шляхом формування державного замовлення на підготовку висококваліфікованих спеціалістів; розширення каналів працевлаштування за допомогою застосування податкових та кредитних пільгових механізмів для роботодавців, які надають робочі місця випускникам вищих навчальних закладів; запровадження для молодих спеціалістів спрощених умов започаткування власної справи та надання пільг для ведення малого бізнесу. В результаті активної реалізації комплексу таких заходів в країні демонструються в останнє десятиріччя високі показники працевлаштування випускників вищих навчальних закладів.

В КНР серйозною проблемою на ринку праці, у значній мірі пов'язаною з швидкими темпами технічного та технологічного прогресу, залишається дисбаланс між затребуваними та реальними професійними навиками та компетенціями. Це загострює проблему працевлаштування при наявності значного числа працездатного населення, що знаходяться в стані пошуку роботи. Тому, значну увагу в політиці зайнятості в КНР в найближчі роки планується приділяти подальшому розвитку та підвищенню якості вищої освіти, яка виступає головним джерелом зміцнення трудового потенціалу. В плані на 14-ту п'ятирічку (2021–2025рр.) визначено також завдання щодо підвищення рівня кваліфікації потенційних співробітників, в першу чергу шляхом професійного навчання. Середня тривалість навчання населення працездатного віку буде збільшена з 10,8 до 11,3 років. Ця ціль названа єдиною обов'язковою з усіх 10, включених в документ, і свідчать про стремління країни на шляху модернізації виробничого сектору та збільшення кількості і покращення якості робочих місць. Згідно з планом, до 2025 року в містах заплановане створення 55 мільйонів нових робочих місць [7].

В руслі глобальних тенденцій в останні десятки років структура зайнятості КНР перетерпіла істотні зміни, що проявилися у зменшенні частки зайнятих саме у первинному та вторинному секторах економіки на користь третинного сектору – сфери послуг. Ці зміни, як і більшості країн, де спостерігаються позитивні економічні зрушення, відбувалися, насамперед, завдяки перетіканню робочої сили із первинного та вторинного сектора в результаті випереджального зростання продуктивності праці та більш високої еластичності попиту щодо доходу на послуги, ніж на товари на внутрішньому та на зовнішніх ринках. Статистичні дані показують, що за період з 2010 до 2020 року питома вага населення КНР, зайнятого в сільськогосподарському секторі скоротилась на 13,1 в.п. та становила 23,6 % робочої сили, в промисловому секторі після незначних коливань залишилась на рівні 28,7, а в сфері послуг зросла з 36,4% до 47,7%.

Рух країни в глобальному тренді цифрофізації та діджиталізації, що змінює світ праці та соціально-трудові відносини, сприяє поширенню нових форм зайнятості, зокрема, дистанційного навчання. Застосування дистанційних форм занятості в КНР дозволили пом'якшувати проблеми безробіття і низьких трудових доходів населення, в тому числі значної частини сільських мешканців. Разом з цим нові «віддалені» робочі місця фактично перекривають дефіцит працівників у певних секторах економіки (сфера обслуговування, легка промисловість, фінансовий сектор і т.п.). Особлива користь від поширення дистанційної зайнятості була відчутна з переходом у 2015 р. на нову орієнтацію ринку праці, сутність якої полягає у наданні переваги використання в КНР вітчизняної економічно вигідної робочої сили, як на внутрішньому ринку, так і в транснаціональних компаніях, та активному сприянні якісній трансформації трудових ресурсів.

Таким чином, політика зайнятості в КНР відрізняється плануванням, встановленням чітких цілей та контролем за їх виконанням, її реалізація є послідовною, комплексною та результативною. Механізми, що запроваджувались в КНР у сфері регулювання ринку праці та соціально-трудових відносин, демонструють позитивний ефект. Аналіз досвіду цієї країни щодо сприяння розвитку та використання робочої сили та регулювання ринку праці дає змогу встановити можливість його використання та адаптації до соціально-економічної ситуації в Україні.

Література:

1. Зуб М. Я. Особливості сучасної китайської моделі ринку праці та його інфраструктури. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 187–191.
2. Мікловда В. П. Ринок праці в системі фундаментальних інститутів ринкової економіки. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Економіка*. 2015. № 1(3). С. 161–165.
3. Швець В. Я., Єфремова Н. Ф., Галаганов В. О. Аналіз моделей ринку праці: теоретичне та практичне значення. *Економіката держава*. 2015. № 2. С. 70–74.
4. Рейтинги Топ 10 мира. URL: <http://desyatka.info/10-stran-gde-samaya-bolshaya-chislennost-rabochej-sily/>
5. How China Can Avert an Employment Crisis. URL: <https://thediplomat.com/2020/06/how-china-can-avert-an-employment-crisis/>
6. Trading economics. URL: <https://tradingeconomics.com/united-states/youth-unemployment-rate-for-china-fed-data.html>
7. ЦКЕМИ. Китайские эксперты о новом пятилетнем плане КНР. *Аналитическая записка*. 25 с.